

**PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM**  
**KÁNONJOGI POSZTGRADUÁLIS INTÉZET**

**A PRAEDICATE EVANGELIUM APOSTOLI KONSTITÚCIÓ**  
**ÉS A RÓMAI KÚRIA ÁTALAKÍTÁSA FERENC PÁPA IDEJÉN**

*Doktori disszertáció*

*– tézisek –*

Készítette: Érszegi Márk Aurél

Témavezető: Dr. Szabó Péter

Budapest  
2025

## I. A kitűzött kutatási feladat

A Római Kúria története – mondják a szerzők – valójában a Kúria reformjainak története. Ferenc pápa kúriareformja, s főként a 2022-ben kihirdetett *Praedicate Evangelium* apostoli konstitúció<sup>1</sup> kiváló alkalmat nyújtott, hogy az új jogszabály elemzése révén a változásokat kutassuk s így a Római Kúria jelenlegi szervezetét és működésének elveit bemutassuk.

Annál is inkább, mert Római Kúria intézményrendszerének átfogó elemzésére magyar nyelven eddig nem került sor. A teológiai és kánonjogi kutatás annak jobbára egy-egy aspektusát, illetve részét vizsgálta, sokszor csupán érintőlegesen, más témakörök szentszéki intézményi vonatkozásaként és kereteként, netán valamely intézményének történetére fókuszálva. Az átfogó kézikönyvek pedig az Egyházi Törvénykönyv rendszerén belül, tehát a kánonjog egészének keretében foglalkoztak a Kúriával, annak rövid ismertetésre szorítkozva. Másutt magunk is érintettük már a témát, részben a római pápa és az őt segítő intézményrendszer ismeretterjesztő célú bemutatásával, részben kánonjogi licenciadolgozatunk témája kapcsán.<sup>2</sup> Munkák fókuszát néhány főbb kérdés kivizsgálása képezte, s azokkal kapcsolatos kiinduló hipotéziseink igazolását avagy pontosítását céloztuk. Feltett kérdéseink az alábbiak voltak:

1. Hol helyezkedik el a *Praedicate Evangelium* a Római Kúria jelenlegi reformjának folyamatában, illetve tágabb történeti összefüggésében?
2. Melyek a Kúriát érintő jelentősebb változások a Ferenc-féle reform nyomán?
3. A Ferenc pápa által megfogalmazott reformelveknek, köztük a szinodalitás vezérelvének érvényesülése kimutatható-e a *Praedicate Evangelium* szabályozásában?
4. A kúriareform megvalósította-e a tőle elvárt eredményeket, illetve alkalmas-e rá?

Kiindulási hipotéziseink az alábbiakban foglalhatók össze:

1. A *Praedicate Evangelium* szervesen illeszkedik a Római Kúria történelmi reformjai sorába, főbb vonalaiban az előzményének minősülő hasonló apostoli konstitúciók, az 1908-as *Sapienti consilio*,<sup>3</sup> az 1967-es *Regimini Ecclesiae universae*<sup>4</sup> és az 1988-as *Pastor bonus*<sup>5</sup>

---

<sup>1</sup> FRANCISCUS PP., *Costituzione apostolica Praedicate Evangelium sulla Curia Romana e il suo servizio alla Chiesa e al mondo*, 19.3.2022. in: Bollettino della Sala Stampa della Santa Sede N. B0189, 19.03.2022; = *L'Osservatore Romano* 162 N. 74, 31 marzo 2022, I-XII; = AAS, CXIV N. 4, 375-455.

<sup>2</sup> Vö. ÉRSZEGI Márk Aurél, *Pápa – Szentszék – Vatikán*. Szent István Társulat, 2014.; Uő., *A pápai követek kánoni jogállása és feladatai*. Licencia dolgozat, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Kánonjogi Posztgraduális Intézet, Budapest, 2006.

<sup>3</sup> PIUS X PP., *Constitutio Apostolica Sapienti consilio De romana curia*, in: AAS, vol. I (1909), n. 1, pp. 7-19.

<sup>4</sup> PAULUS VI PP., *Constitutio Apostolica Regimini Ecclesiae universae*, in: AAS, LIX (1967), 885-928.

<sup>5</sup> IOANNES PAULUS II PP., *Constitutio Apostolica Pastor Bonus*, 28 Iunii 1988, in: AAS, LXXX (1988), 841-912.

mintáját követi. A jogszabály a Ferenc pápa idején zajló reformoknak csupán egyik állomása, azokat nem kívánta végérvényesen lezárni.

2. A kúriareform terminológiai változtatások és szervezeti összevonások mellett kisebb-nagyobb hatáskörátsoportosításokat eszközölt, s jöllehet egyes elvi újításokat is felvetett, mégsem nem forgatta fel a X. Piusz reformja óta érvényes rendszert.
3. Ferenc pápa határozottan megfogalmazta reformjának alapelveit, amiket a *Praedicate Evangelium* szerkesztői beledolgoztak a jogszabályba (PE I-II. rész). Ugyanakkor éppen a legjelentősebbnek minősíthető alapelv, a szinodalitás a Kúria struktúrájában és működési szabályrendszerében inkább buzdításként jelenik meg, az meglevő struktúrák jobb kihasználása jegyében.
4. A kúriareform egy folyamat, s a *Praedicate Evangelium* annak csupán egyik – ámbár jelentős – eszköze, ami több tekintetben nem valósította meg a szándékolt, avagy kívánatos változásokat. Mégis, a benne foglalt egyes döntéseknek lehetnek hosszabb távú hatásai a Kúria és az Egyház életére nézve (vö. püspökökkel és testületeikkel való együttműködés, világiak hangsúlyosabb szerepvállalása).

## II. Az elvégzett vizsgálatok és a kutatás módszerei

### II.1. Források

Munkánk kiindulása természetesen maga a *Praedicate Evangelium* apostoli konstitúció szövege volt. A könnyebb alkalmazhatóság érdekében első körben elkészítettük a jogszabály szabatos magyar fordítását.<sup>6</sup> Vizsgálataink során összevetettük az új apostoli konstitúciót annak közvetlen előzményével, az 1988-as *Pastor bonus* apostoli konstitúcióval, melynek tükrében jobban kitűntek a változások. Ugyanakkor nem mulasztottuk el visszatekinteni a korábbi előzményekre, nevezetesen az 1967-es *Regimini Ecclesiae universae* és az 1908-as *Sapienti consilio* apostoli konstitúciókra sem. A Római Kúria intézményeinek hatásköre lefedi a kánonjog szinte mindegyik szegmensét, ezért megkerülhetetlen volt a vonatkozó fontosabb szabályozók figyelembe vétele. Maga a Ferenc-féle kúriareform, mint említettük, nem egyetlen lépésben öltött testet, hanem – mint kutatásunk során összegeztük – számos kisebb-nagyobb horderejű jogszabályban, amelyek a *Praedicate Evangeliumban* összefoglalást nyertek, ám annak kihirdetését követően is folytatódtak, melyek szintűgy vizsgálatunk tárgyát képezték.

---

<sup>6</sup> Ferenc pápa *Praedicate evangélium kezdetű apostoli konstitúciója a római kúriáról a világegyház szolgálatában*. Pápai megnyilatkozások 64, Szent István Társulat, Budapest 2024. (<https://katolikus.hu/dokumentumtar/praedicate-evangelium---konstitucio>).

A jogszabályi forrásokat eredeti nyelven konzultáltuk a Szentszék hivatalos közlönyében, az *Acta Apostolicae Sedis*-ben,<sup>7</sup> az ott nem közzétett szövegek tekintetében pedig a szintén hivatalos forrásnak minősülő és 2000. óta interneten is jól visszakereshető Szentszéki Sajtóiroda Közlönyét (*Bollettino della Sala Stampa della Santa Sede*<sup>8</sup>) tekintettük irányadónak. Igen hasznosak voltak a Római Kúriáról készített idegennyelvű átfogó, illetve egy-egy részterületre vonatkozó régebbi és új elemzések. Ezen, főként idegennyelvű szakirodalom köre a *Praedicate Evangelium* kihirdetését követő egyszerűbb ismertetések után fokozatosan bővült és tartalmilag elmélyült. Törekedtünk a legfontosabb művek felhasználására, amiben nagy segítségünkre voltak a Kánonjogi Posztgraduális Intézet jeles tanárai, különösen az intézet elnöke és témavezetőnk, Dr. Szabó Péter tanszékvezető egyetemi tanár, aki buzdító és jobbító észrevételei mellett a legfrissebb szakirodalommal is támogatta munkánkat, továbbá Dr. Ujházi Lóránd egyetemi tanár, aki szintén nem mulasztotta el a publikációk folyamatosan bővülő tételeinek jelzését. Ezúton szeretnénk nekik köszönetet mondani.

## *II.2. Módszerek*

A doktori disszertáció terjedelmi korlátai nem tették lehetővé minden egyes érintett intézmény részletes, azok történeti előzményeire is kellőképpen kitérő ismertetését. Miközben arra más keretekben tervezünk visszatérni, ehelyütt csak annyi intézménytörténeti utalásra szorítkoztunk, amennyit a mostani reformfolyamat értelmezéséhez elengedhetetlennek ítéltünk. Munkánk során természetesen kánonjogtudományi módszerrel haladtunk, szükség szerint kitérve a felmerülő teológiai kérdésekre. Sajátos perspektívával gazdagította mindezt az államigazgatási megközelítés, ami segíthet megmagyarázni olykor azon tényezőket is, amik a két másik tudomány szempontjából kevésbé tűnnek relevánsnak, a gyakorlatban viszont igencsak jelentős befolyást gyakorolhatnak a struktúrákra és működésükre.

## *II.3. A disszertáció felépítése*

A disszertáció bevezető I. része a kutatás indítékait és irányait vázolja. A II. rész a Római Kúria alakulását kívánja bemutatni a történelemben, már címében is utalva arra, hogy egy soha nem lezáruló folyamat állomásairól beszélhetünk. Ezen a részen belül az első fejezet a Római Kúria első ezerötven évét foglalja össze tömören, inkább a főbb vonalakat vázolja. A második fejezet pedig az utóbbi majd félevezred során kíséri nyomon a Kúria intézményi struktúrájának fejlődését, melyet V. Szixtus, X. Piusz, VI. Pál és II. János Pál négy nagy apostoli konstitúciója

---

<sup>7</sup> [https://www.vatican.va/archive/aas/index\\_it.htm](https://www.vatican.va/archive/aas/index_it.htm)

<sup>8</sup> <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino.html>

fémjelez. A történeti részben tárgyalja disszertációnk a Ferenc pápa-féle kúriareformot is, ami szerzőjének elhunytával immár ugyancsak lezártnak tekinthető. Ezen a harmadik fejezeten belül külön bemutatjuk a kúriareform motorjának, s a *Praedicate Evangelium* szerkesztőbizottságának tekinthető Bíborosi Tanácsot, kitérve a munkájuk kezdetén irányukban megfogalmazott elvárásokra, majd végigvesszük a Ferenc-féle reformok három fő szakaszát: a 2013-2018. közöttit, mely a *Praedicate Evangelium* első fogalmazványának elkészültével zárult, a 2018-2022. közöttit, mely magának az apostoli konstitúciónak kihirdetésével ért véget, végül a 2022-2025-es évek folyamatos kiigazító intézkedéseit. Kutatásunk időhatárát 2025. április 21. képezi.

A III. részben Ferenc pápa kúriareformjának bemutatására vállalkozunk, annak alapvetéseiből kiindulva. Hiszen a pápa konkrét iránymutatásokat fogalmazott meg a reformra vonatkozóan, amelyek azután megjelentek a PE I. és II. fejezetében. Ezeket a kommunió és szinodalitás, a Kúria természete és szolgálata, a reform célkitűzései, valamint a kúriai szolgálat lelkesége és lelkülete fejezetekbe csoportosítva mutatjuk be.

A disszertáció IV. része a Római Kúria meghatározását és szervezeti felépítését ismerteti a *Praedicate Evangelium* nyomán. Az első fejezetben a Római Kúria meghatározásával foglalkozunk, a másodikban rendszerezni kívánjuk szervezeteinek kategóriáit (szűkebb és tágabb értelemben vett Római Kúria, eszközjellegű intézmények, a Szentszéktől függő intézmények, a kuriális intézmények fajtái), ami a *Praedicate Evangelium* rendelkezéseinek értelmezéséhez is hasznos támpontot kínál. Végül pedig bemutatjuk a kuriális intézmények szervezeti felépítését, benne a kuriális intézmények munkatársainak kategóriáit, a megmaradó bíborosi pozíciókat, valamint a kollegiális testületeket.

Az V. részen belül négy fejezetben ismertetjük a Római Kúria intézményeinek általános hatásköreit és eljárásrendjét, különös figyelemmel a tárcaközi egyeztetés fórumaira, valamint a részegyházakkal megvalósítandó együttműködésre, ami a *Praedicate Evangelium* egyik fókuszpontja.

A VI. részben áttekintjük az egyes kuriális szervezeteket a *Praedicate Evangelium* által érintő főbb szervezeti és hatásköri változásokat.

Végül a VII. részben vizsgálataink tanulságai fényében néhány megfontolást és konklúziót fogalmazunk meg, a kúriareformnak az új pápasággal induló új fejezetére is előretekintve.

Természetesen megadjuk a felhasznált jogszabályi forrásokat és a konzultált szakirodalom jegyzékét. Függelékben pedig közöljük a *Praedicate Evangelium* apostoli konstitúció magyar fordításának a kutatásunk tapasztalatait tükröző revideált szövegét.

### III. Tudományos eredmények

A világegyház szolgálatában álló Római Kúriát újraszabályozó Ferenc pápa-féle apostoli konstitúció elemzése során beazonosítottuk, hogy az annak bevezetőjében (PE I.), illetve második részében (PE II.) sorolt alapelvek közül, melyeket Ferenc pápa vonatkozó beszédei alapján szerkesztettek meg, egyértelműen az evangelizáció/misszió, valamint a szinodalitás képezik a szabályozás egyháztani alapját. Munkánk során ezért arra kerestük a választ, mennyire kimutatható ezen elvek gyakorlati hatása a kúriareform egyes változtatásaiban, a pusztán elvi alapvetésen túlmenően.<sup>9</sup> Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy az említett változások, újdonságok összetett képet mutatnak.

1. A leglátványosabb újdonságnak minősíthető névváltoztatások, főként a kongregációk átnevezése dikasztériummá, nem kaptak kifejezett elvi indoklást a normaszövegben, de igazából még a hivatalosnak minősíthető kommentárokból sem.<sup>10</sup> A szerzők viszont sajátos módon éppen a szinodalitás elvével ellentétesnek minősítik a változtatást. Ti. a kongregáció szó gyűlést jelent, ami önmagában is testületi működésre, döntéshozatalra utalna, míg a dikasztérium szó inkább a hivatali apparátust emeli ki. Ebből a szempontból ezen újítás leképezi a Kúria valóságát, de éppenséggel nem feleltethető meg a *Praedicate Evangelium* alapelveinek. Kétségtelenül alkalmas viszont arra, hogy egy átfogó reform hatását keltse.
2. A második látványos változtatásnak az egyszerűsítés kezdettől megfogalmazott követelményének formális teljesítése tekinthető, ami a 2016-os összevonások, majd a PE révén formálisan meg is valósult.<sup>11</sup> Mindazonáltal megfigyelhető, hogy újabb feladatok jelentkezésével azok ellátására az intézményrendszer esetenkénti további bővítésekkel reagált (ld. a gazdasági-pénzügyi területet érintő felügyeleti funkciókat). A korábbi pápai tanácsok összevonásával létrejött dikasztériumok egy részénél kézenfekvő és indokolható

---

<sup>9</sup> A kérdés a szerzők jó részét foglalkoztatja, egyik legpontosabb megfogalmazását ld. VISIOLI Matteo, *Praedicate evangelium: aspetti ecclesiologicali della Curia Romana dalla prospettiva del diritto ecclesiale*, in: *La Curia Romana, Quaderni di Diritto Ecclesiale* N. 2 - XXXVI - Aprile 2023, p. 185-186.

<sup>10</sup> Ezek közé sorolható a *Praedicate Evangelium* bemutatása a Szentszéki Sajtóiroda szervezésében 2022. március 21-én, továbbá Marco Mellino, valamint Gianfranco Ghirlanda írása. Ld. *Conferenza Stampa di presentazione della Costituzione Apostolica "Praedicate Evangelium" sulla Curia Romana e il suo servizio alla Chiesa nel mondo*, in: *Bollettino della Sala Stampa della Santa Sede* N. B0192, 21.03.2022; GHIRLANDA Gianfranco, *La Costituzione Apostolica "Praedicate Evangelium" sulla Curia Romana*. in: *La Civiltà Cattolica*, Anno 2022, Volume II, Quaderno 4123, 41-56; MELLINO, Marco, *La Curia Romana alla luce della Costituzione Apostolica „Predicate Evangelium”*. *Presentazione generale, novità, tempi e modalità di applicazione. Relazione introduttiva alla Riunione Interdicasteriale del 9 maggio 2022*. In: *L'Osservatore Romano*, 9 maggio 2022, 8-11.

<sup>11</sup> A jelenlegi kuriális intézményi kört számba véve a *Pastor Bonus*-ban 28, a *Praedicate Evangelium*-ban pedig 26 ilyent találunk.

az intézkedés (pl. Világiak, Családok és Életvédelem, Átfogó Emberi Fejlődés), más részénél viszont úgy tűnik, főként a PE II.11. pontjában kimondott „dikasztériumok [számának] csökkentése” elvnek történő megfelelési kényszerről beszélhetünk. Sajátos módon éppen a PE által létrehozott Evangelizációs Dikasztérium valamint Kulturális és Nevelésügyi Dikasztérium esetében érhető leginkább tetten ez a szempont, amelyek tényleges működőképességét majd az idő fogja megmutatni. Ha figyelembe vesszük, hogy a névleges összevonások önmagukban nem feltétlenül járnak költségcsökkentő hatással, akkor a dikasztériumok számának csökkentése legfeljebb kormányzástechnikai előnyökkel járhat: kevesebb intézményvezetőt és szaktárcát kell koordinálni, pontosabban a koordináció egy része a dikasztériumokon belülre tevődik át.

3. A harmadik figyelemreméltó újdonság a világiak számára biztosított mind nagyobb szerep, ami egy korábban elkezdődött folyamat újabb lépése. Kiemelendő ezen belül a kuriális intézményvezetői pozíció megnyitása a világiak előtt (vö. PE II.5.), amit azonban maga a *Praedicate Evangelium* szövege némiképp relativizál („...azok sajátos hatásköre, kormányzati hatalma és funkciója figyelembe vételével”), de a jogalkotó saját szavai és kinevezési gyakorlata sem segít egyértelműen megérteni annak horderejét. Érthető módon ezen pont körül bontakozott ki az egyik legintenzívebb konfrontáció az azt egyértelmű fordulatként értékelő és a csupán kisebb lépésként leírni törekvő szerzők között. Ferenc pápa szándékaira egy interjúja világított rá, melyben kijelentette, hogy a „szentségi jellegű” dikasztériumok vezetője nem lehet világi hívő. Mindenesetre a *Praedicate Evangelium* illetéknéppen újra a diszkusszió homlokterébe emelte a világiak és a kormányzati hatalom kapcsolatáról, illetve a kormányzati hatalom természetéről folyó diszkussziót, ám Ferenc pápa ennek jelentőségét is mérsékelte mondván, az egy „szép vita” a bíborosok és a teológusok között.<sup>12</sup> Vizsgálódásunk nyomán nem gondoljuk, hogy a jogalkotó a kérdést lezárta volna, így erre mi sem vállalkoztunk, inkább csak a kormányzatot érintő gyakorlati szempontokra szorítkoztunk elemzésük során.
4. A negyedik releváns újdonság a szinodális gyakorlat előírása a Kúria számára (vö. PE I.4, PE II. 3-4, 8-9.), ami eredetileg azért került előtérbe, mert a kuriális intézményvezetők egy 2014-es értekezletük során kifejezetten azt szorgalmazták. Alatta pedig főként a jobb együttműködési kultúrát és a hatékonyabb információáramlást értették a kezdeményezések

---

<sup>12</sup> Ld. QUIRÓS Julián - MARTÍNEZ-BROCAL Javier, *El Papa Francisco: «He firmado ya mi renuncia en caso de impedimento médico»*, in: abc.es 17/12/2022: „Si es un dicasterio de índole sacramental, tiene que presidirlo un sacerdote o un obispo. Aunque ahí se discute si la autoridad viene por la misión, como sostiene el cardenal Ouellet, o por el sacramento, como sostiene Rouco Varela. Es una linda discusión entre cardenales, una cuestión que siguen discutiendo los teólogos.”

párhuzamosságainak és duplikációinak elkerülése érdekében.<sup>13</sup> Ez a megfogalmazás nem teljesen egyezik a szinodalitásnak a Ferenc pápa által megfogalmazott értelmezésével, aki inkább azt érti alatta, hogy az Isten népe minden kategóriájához tartozó krisztushívők közösségben, együtt haladnak az Egyház küldetésének teljesítése, tehát a missziós fordulat megvalósítása érdekében. Megállapítható viszont, hogy a szinodalitás előmozdítása terén – legyen az együttműködési kultúra, vagy szélesebb körű döntéshozatali részvétel – a *Praedicate Evangelium* szövege nem hoz sok újdonságot. Hacsak nem a különböző püspöki testületekkel való együttműködés előírását tekintjük annak, ami viszont az intézményi kultúrára kétségtelenül jelentős kihatással lehet a jövőben. Maga a Kúria viszont a korábbi reformok nyomdokain haladva egyre kevésbé személyek, mint inkább hivatalok összességének tekinthető, ahol a vezetőknek továbbra is meghatározó szerepük van a dikasztériumi döntéshozatalban. Egyet lehet érteni azon szerzők véleményével, akik szerint önmagában a szinodalitás erősítéséhez nem is annyira a strukturális átalakítások szükségesek, mert az legfőképpen a Kúria vezetőinek és munkatársainak hozzáállásán múlik.<sup>14</sup> A szinodalitást illetően tehát a *Praedicate Evangelium* tehát inkább a buzdításra koncentrálna, kevés gyakorlati ösztönzőt építve a rendszerbe. A készülőben levő Római Kúria Általános Szabályzata (RGCR) bizonyára részletesebb előírásokkal fog szolgálni. Hasonlóképpen megmarad a jogszabály a buzdítás műfajánál a misszió erősítésének célkitűzésével kapcsolatban, hacsak nem nyer megerősítést következtetésünk, miszerint éppen ezt a területet érinti a *Praedicate Evangelium* legfontosabb decentralizációs kezdeményezése (az evangelizáció *irányítása* helyett annak *támogatása*, ld. PE 62.). Igaz, a kuriális szervezet hatékonyságának növelése önmagában is a missziót erősítő tényezőként értékelhető.

5. Az ötödik, a missziót erősítő fő változtatási csomópontnak nevezhetjük a kuriális szervezetek közötti hatásköri átcsoportosításokat, amik „profiltisztítás” jellegűek és a hatékonyabb működést célozzák (vö. PE I.12.). Ez inkább a római pápa küldetésének – illetve a püspökök szolgálatának – hathatósabb támogatásaként értékelhető, ami a korábbi kúriareformok esetében talán a legfontosabb szempont volt, így e terén is megállapítható a

<sup>13</sup> „...la proposta di assumere la sinodalità tra i principi ispiratori nel lavoro di riforma della Curia romana giunse insistente dai Capi Dicastero nella riunione avuta col Santo Padre il 24 novembre 2014. In quel contesto si disse che la sinodalità tra i Dicasteri è da ritenersi assai importante e dovrebbe svilupparsi nella Curia come una vera e propria cultura, aiutata da un sistema di comunicazione che consenta di sapere cosa fanno gli altri per evitare duplicati di attività e programmi.” SEMERARO Card. Marcello, *Intervento alla Conferenza Stampa di presentazione della Costituzione Apostolica “Praedicate Evangelium” sulla Curia Romana e il suo servizio alla Chiesa nel mondo*, in: Bollettino della Sala Stampa della Santa Sede N. B0192, 21.03.2022;

<sup>14</sup> Összefoglalóan ld. Arrieta J. I., *Presupposti organizzativi della Riforma della Curia Romana*. In: *Ius Ecclesiae* XXVII (2015), N.1., 44-45.



folytonosság. Ellenben itt sem egyöntetűek a *Praedicate Evangelium* eredményei: több ésszerű változtatás mellett számos kihagyott lehetőség is nyilvánvaló, melyek közül a szeretetszolgálati és humanitárius tevékenység felelősségének három-négy dikasztérium közötti elaprózódása a leglátványosabb. Hozzátehetjük, a kúriareformok soha nem a tökéletesség/tökéletlenség dimenziójában értelmezendők, hanem az adott feladatkörök sajátosságait tükrözik, valamint a mindenkori helyzet adta konkrét lehetőségeket.

Történelmi perspektívából szemlélve a Római Kúria alakulásának főbb állomásait megállapíthatjuk, hogy a nagyobb reformokat két különböző irányból érkező hatások indukálták. Az egyik a külső, mondhatni politikai körülmények alakulása volt: ez indokolta magának a Kúriának intézményesülését, kiépülését az ókor végén, majd az avignoni fogság idején – sok tekintetben a bizánci, illetve a német-római császári udvar mintáját követve – végül pedig a Pápai Állam megszűntekor az 1908-as *Sapienti consilio* apostoli konstitúcióval. A másik fő hatást az Egyházat belülről érintő reformfolyamatokban találjuk, amikor is a pápák az Egyház reformját a Római Kúriára is alkalmazni akarták: ez motiválta a XI-XII. századi gregorián reformok változtatásait, az 1588-as *Immensa aeterni Dei* konstitúciót, majd az 1967-es *Regimini Ecclesiae universae*-t, de még az 1988-as *Pastor bonus*-t is, hogy ti. a Trentói, illetve a II. Vatikáni Zsinat határozatainak (ide értve az új Egyházi Törvénykönyvet is) megfelelően alakítsák át a Kúriát. Mindkét esetben közös törekvés volt a hatékonyság és a moralitás javítása, ami vissza-visszatérő eleme minden kisebb és nagyobb kúriareformnak.

Ferenc pápa reformja, melynek foglalatja a 2022-es *Praedicate Evangelium*, a korábbiaktól eltérő perspektíváról árulkodik. Jóllehet visszatérően hivatkozik a II. Vatikáni Zsinat megvalósítására és napjaink átalakuló világára, nem titkolt célja mégis az, hogy a Római Kúria reformja magának a katolikus Egyház reformjának előképe és laboratóriuma legyen. Ez magyarázta bizonyos körök részéről (Egyházon belül s kívül) a kúriareform első lépései nyomán megnyilvánult lelkesedést, ami az Egyház reformjának megvalósítása iránti fokozott várakozásba ment át. A pápa ezen várakozásokat azzal is táplálta, hogy a *semper reformanda* kifejezéssel az Egyház és a Kúria reformját is hasonló értelmezési keretbe helyezte: mind az Egyház, mind a Kúria folyton reformálandó, amit a kiemelt célkitűzésként megfogalmazott „missziós fordulat” és szinodalitás is nyilvánvalóvá tesz. A hatékonyság növelése és a morális tényező ezúttal sem hiányzott: főképp a kiskorúak védelmét célzó, valamint a pénzügyi-gazdálkodási átláthatóságot erősítő reformokban ismerhetünk rájuk.

A Ferenc-féle reform által kitűzött célok megvalósulása vegyes eredménnyel járt. Az intézményi keretek módosítása, finomítása folyamatos feladatot jelent a mindenkori pápa számára, úgyhogy az esetlegesen szükségesnek ítélt kiigazításokat immár XIV. Leó valósíthatja

meg.<sup>15</sup> Aki már első ezzel kapcsolatos megnyilatkozásában találóan összegezte minden kúriareform tanulságát: „I Papi passano, la Curia rimane”,<sup>16</sup> azaz a pápák elmúlnak, de a Kúria marad.

Disszertációnk melléktermékeként elkészült, mint említettük, a *Praedicate Evangelium* apostoli konstitúció magyar fordítása, első ízben a Római Kúriát szabályozó hasonló horderejű pápai dokumentumok sorában. A munka során előkészítettük a Római Kúria teljes intézményrendszerének történelmi előzményekre is kitérő ismertető leírását, amelynek csupán az újdonságokat kiemelő részei fértek bele jelen disszertáció terjedelmi korlátaai közé. Kutatásunk eredményeképpen rávilágítottunk egyes továbbra is fennmaradó nyitott kérdésekre, esetleg még megoldást igénylő problematikákra, avagy másként is elrendezhető területekre. Tisztelettel megfogalmaztunk végül néhány olyan felvetést is, melyek a kúriareform folytatódó lépései során a kitűzött célokat az alapelveknek való megfelelés jegyében véleményünk szerint haszonnal szolgálhatják (bizonyos szaktárcák szétválasztása, a szakpasztoráció erősítése, névhasználati változtatások).

A Római Kúria intézményrendszerének átfogó bemutatása, különös tekintettel a Ferenc-féle reformok nyomán kialakult aktuális helyzetre, hasznosítható a magyar nyelvterületen folyó kánonjogi és teológiai képzésben, továbbá akár az egyházkormányzati tevékenységben is, a Szentszékkal való érintkezések során. Kiindulási pontja lehet további, egyes szakterületeket avagy kérdéseket érintő részletesebb kutatásoknak. Végül pedig alapjául szolgálhat a szélesebb közönséget célzó tudományos ismeretterjesztő munkáknak.

\*\*\*

---

<sup>15</sup> Hiszen, amint Regoli bölcsen megjegyzi, nem annyira a reform kidolgozása, mint annak végrehajtása számít: „L’aspetto più importante delle riforme, però, non è la loro elaborazione, bensì la loro applicazione.” REGOLI Roberto, *La costituzione “Praedicate Evangelium” (2022) dal punto di vista dello sviluppo storico della Curia Romana*, in LOVISON Filippo (ed.), *Missionari insegnamenti. Scritti in onore di P. Fidel González Fernández mcccj in occasione dell’80mo genetliaco*, Roma, Missionari Comboniani del Cuore di Gesù – Provincia della Spagna, 2025, 494.

<sup>16</sup> LEO XIV PP., *Discorso agli Officiali della Curia Romana, ai Dipendenti della Santa Sede, del Governatorato dello Stato della Città del Vaticano e del Vicariato di Roma*, 24.05.2025, in: BSS N. B0339, 25.05.2025.

#### IV. A témában készült saját publikációk jegyzéke

- *A pápai követek kánoni jogállása és feladatai.* Licencia dolgozat, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Kánonjogi Posztgraduális Intézet, Budapest, 2006.
- *A Szentszék és a kelet-közép-európai államok szerződésai.* In: JEL 2007. június.
- *Péter utódának szolgálatában. A Szentszék és intézményei,* Vajdasági Keresztény Ifjúság, Szabadka, 2008.
- *A pápai követek megnevezése és osztályozása.* In: Sebestyén József - Surányi Zsuzsa - Balogh József (szerk.), *A nyelv, az irodalom és a kultúra varázsa: köszöntő kötet Mihalovics Árpád 60. születésnapjára.* Veszprém, Pannon Egyetemi Kiadó (2009), 65-71.
- *Pápa – Szentszék – Vatikán.* Szent István Társulat, 2014.
- *Magyarország és a Szentszék diplomáciai kapcsolatfelvétele 1920-ban.* In: *Magyarország és a Szentszék diplomáciai kapcsolatai, 1920–2015.* Szerk.: Fejérdy András. Bp.–Róma, 2015, 75–83.
- *L'allacciamento delle relazioni diplomatiche tra la Santa Sede e l'Ungheria nel 1920.* In: *Rapporti diplomatici tra la Santa Sede e l'Ungheria (1920-2015),* a cura di András Fejérdy, Libreria Editrice Vaticana, 2016., 90-105.
- *A pápai követek intézményi fejlődése a történelemben.* In: JEL, 2010.01.01
- *Apostoli Szentszék* (Érszegi Márk Aurél – Sáringer János), in: Bába Iván–Sáringer János (szerk.), *Új diplomáciai lexikon. A nemzetközi kapcsolatok kézikönyve.* Kairosz, Budapest 2021., I. kötet, 69-70.
- *Az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus és Ferenc pápa budapesti látogatása. Egy katolikus világtalálkozó jelentősége és intézményes kontextusa.* In: *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok,* 2021/3–4, 67-97.
- *Pápai diplomácia,* (Érszegi Márk Aurél – Sáringer János) in: Bába Iván–Sáringer János (szerk.), *Új diplomáciai lexikon. A nemzetközi kapcsolatok kézikönyve.* Kairosz, Budapest 2021., I. kötet, 82.
- *Pápai követ,* (Érszegi Márk Aurél – Sáringer János – Soós Viktor Attila) in: Bába Iván–Sáringer János (szerk.), *Új diplomáciai lexikon. A nemzetközi kapcsolatok kézikönyve.* Kairosz, Budapest 2021., I. kötet, 90-91.
- *Vatikánvárosi Állam* (Érszegi Márk Aurél – Sáringer János), in: Bába Iván–Sáringer János (szerk.), *Új diplomáciai lexikon. A nemzetközi kapcsolatok kézikönyve.* Kairosz, Budapest 2021., I. kötet, 96-97.
- *„A vatikáni kutatások felújítása nemzeti érdek”. Érszegi Géza és a vatikáni Hungarica-kutatás.* In: *Ecclesiae et historiae servus infatigabilis. Tanulmányok Somorjai Ádám 70. születésnapjára* (Szerk. Zombori István), METEM, Budapest, 2022., 447-463.
- *Holy See* (Márk Aurél Érszegi – János Sáringer), in: *An Encyclopaedia of Diplomacy. A Hungarian Handbook of International Relations.* (Iván Bába– János Sáringer) Kairosz, Budapest 2023, Vol. I., p.77-78.
- *Vatican City State* (Márk Aurél Érszegi – János Sáringer), in: *An Encyclopaedia of Diplomacy. A Hungarian Handbook of International Relations.* (Iván Bába– János Sáringer) Kairosz, Budapest 2023, Vol. I., p.92-93.
- *Praedicate Evangelium. Ferenc pápa Hirdessétek az Evangéliumot kezdetű apostoli konstitúciója.* (ford. Érszegi Márk Aurél) Szent István Társulat, Budapest 2024.
- *A Római Kúria szervezeti átalakulása a Praedicate Evangelium apostoli rendelkezés fényében,* in *Kánonjog* 26 (2024) 23-43.

\*\*\*

A.M.D.G.